

ART IN DEMOCRACY

БОРБАТА ЗА ДЕМОКРАТИЧНИТЕ ЦЕННОСТИ ПРЕЗ
ПОГЛЕДА НА СЪВРЕМЕННИТЕ ЕВРОПЕЙСКИ ТВОРЦИ

ПЕДАГОГИЧЕСКИ КОМПЛЕКТ

РАЗГЛЕДАЙТЕ
ИЗЛОЖБАТА

Европейски парламент

© Европейски съюз, 2023 г.

Всяко възпроизвеждане, адаптиране, частично изменение или препредаване по телевизия, кабел или онлайн на произведения от репертоара на SABAM е забранено, освен с предварителното разрешение на SABAM, белгийско дружество на авторите, композиторите и издателите, rue d'Arlon 75 – 77 à 1040 Bruxelles, Belgique.

Тел. : 02/286.82.80,
Интернет: <http://www.sabam.be>
Ел. поща: visual.arts@sabam.be

Съдържание

Увод.....	5
Част 1: Списък на творбите и тяхната връзка с демокрацията	6
1. Европейски съюз. Проектът за изграждане на Европа. Демокрацията и нейните правила	7
2. Гражданска и политическа ангажираност.....	11
3. Отношенията на гражданите с публичната администрация и правосъдието.....	16
4. Рискове и опасности за демокрацията. Съпротива на гражданското общество срещу потисничеството.....	19
5. Средствата за масово осведомяване и демокрацията	27
6. Демокрацията и промените в градската среда	31
7. Демократизация на изкуството	35
Част 2: Интервюта с творци	40
Част 3: План на урока - Откриване на демокрацията във и чрез изкуството.....	46
Допълнителни източници	54

Преглед на темите и свързаните с тях творби:

1. Европейски съюз. Проектът за изграждане на Европа. Демокрацията и нейните правила

- Франсоаз Шейн (*1953 г.) — *IDEOGLYPHE EUROPEËN*, 1988 г., Белгия **ИНТЕРВЮ**
- Джон Васар Хаус (1926–1982 г.) — *PARLAMENTO EUROPEO 1979*, 1979 г., САЩ
- Джон Гуди Линч (*1946 г.) — *ПЛЕНАРНАТА ЗАЛА В СТРАСБУРГ*, 1987 г., Нидерландия
- Оливие Стребел (1927–2017 г.) — *CONFLUENCES*, 1989 г., Белгия

2. Гражданска и политическа ангажираност.

- Фабиан Еделстам (*1965 г.) — *ПОРТРЕТ НА ПОЛ-АНРИ СПААК*, 2013 г., Швеция
- *ПЛАКАТ НА НАГРАДАТА „САХАРОВ“ ЗА СВОБОДА НА МИСЪЛТА* (1993 г.)
- Пишещата машина „Continental“ — пишещата машина на Йожеф Антал. Унгария
- Пол Греъм (*1956 г.) — *БЕЗ ЗАГЛАВИЕ, БЕЛФАСТ (БЕТОННА ПЕЙКА)*, Обединено кралство
- Йорг Имендорф (1945–2007 г.) — *КИТОВЕ*, 1979 г., Германия

3. Отношенията на гражданите с публичната администрация и правосъдието

- Джон Гуди Линч (*1946 г.) — *GIROKANTOOR*, 1983 г., Нидерландия
- Хана Колинс (*1956 г.) — *СИЛАТА Е ТРУД, ТРУДЪТ Е СИЛА*, 1990 г., Обединено кралство **ИНТЕРВЮ**
- Гали (*1944 г.) — *AN DAS VERSORGUNGSAMT [Към Службата за социално подпомагане]*, 1983, Германия

4. Рискове и опасности за демокрацията. Съпротива на гражданското общество срещу потисничеството

- Уили Дохърти (*1959) — *ENDURING*, ДЕРИ, 1992 г., Обединено кралство
- Уили Дохърти (*1959) — *МНОЗИНА ИМАТ ОЧИ, НО НЕ ВИЖДАТ*, 1992 г., Обединено кралство
- Two/Four/Two (художествена група, създадена през 1996 г.), Костас Мандзалос (*1963 г.) и Константинос Кунис (*1973 г.) — *ВЯРВАЙ В МЕН*, 2007 г., Кипър **ИНТЕРВЮ**
- Джеймс Ханли (*1965 г.) — *Новопокръстеният*, 1992 г., Ирландия
- Андрей Даниел (1952–2019 г.) — *ТРИЛОГИЯ: НЕУЛОВИМИЯТ СМИСЪЛ НА ПРИЧИННО-СЛЕДСТВЕНИТЕ ОТНОШЕНИЯ, КЪМ БРЪОГЕЛ; ЛЮБОВНИЯТ ПЕРИОД НА ЛЕВИАТАНИТЕ; СМЪРТТА НА РАБОТНИКА Х*, 2009 г., България
- Фло Касеару (*1985 г.) — *FEARS OF A MUSEUM DIRECTOR*, 2014 г., Естония
- Янис Гаитис (1923–1984 г.) — *ПАРАДЪТ*, 1983 г., Гърция
- ДАН ВОЛГЕРС (*1955 г.) — *HÅR SLUTAR ALLMÄN VÄG* (поредица), *КРАЙ НА ОБЩЕСТВЕНИЯ ПЪТ III*, 1995 г., Швеция

5. Средствата за масово осведомяване и демокрацията

- Олаф Мецел (*1952) — *IL MESSAGERO, MERCOLEDI 12. OTTOBRE 1988*, 1989 г., Германия
- Антони Клаве (1913–2005 г.) — *NEW YORK II*, 1989 г., Испания
- Анна Баумгарт (*1966 г.) — *СТЕНА*, 2008 г., Полша
- Франк Тил (*1966 г.) — *BERLIN* (серия от 6 снимки), 1990 г., Германия

6. Демокрацията и промените в градската среда

- Надежда Олег Ляхова (*1960) — *МОТИВ I (ДЪРЖАВНА МАШИНА)*; издание 1/4, 2008, България
- Рафал Олбински (*1945) — *ПОЛША В ЕС*, 2004, Полша
- Василена Ганковска (*1978 г.) — *ЕДИН СЛЕДОБЕД В БУРГГАРТЕН № 2*, Поредица „Следобеди в Бурггартен“, 2007 г., България
- Борис Мисирков (*1971 г.) и Георги Богданов (*1971 г.) — *СЕМЕЙСТВО ВЪЛЧЕВИ, ВРЪХ БУЗЛУДЖА*, (от поредицата „Уикенд 2126“; издание 3 + 1), 2008, България

7. Демократизация на изкуството

- Ян Елкен (*1954 г.) — *KNOCK, KNOCK KNOCKING ON HEAVEN'S DOOR*, 2007 г. Естония
- Юп ван Лийсхаут (*1963 г.) — *Medicijnkastje*, 1992 г., Нидерландия **ИНТЕРВЮ**
- Марко Блажо (*1972 г.) — *WARHOL 1*, 2007 г., Словакия
- Рут Бианко (*1954 г.) — *LINES OF MIGRATION*, 2020 г., Малта **ИНТЕРВЮ**
- Едит Карлсон (*1983 г.) — *СЕМЕЙСТВО*, 2019 г., Естония

Увод

Целта на този педагогически комплект е да **предостави на преподавателите практически насоки за представяне на изложбата „Art in Democracy“**. Изложбата може да бъде посетена физически на различни места в Брюксел и Страсбург, но най-важното е, че **всички материали са достъпни и онлайн**. Предоставената информация възприема **по-общ подход**, така че да може да се **адаптира към образователните условия на международно равнище**, защото тези условия се различават в отделните държави. Затова, моля, не се колебайте да използвате предложенията в зависимост от собствените си цели.

С приближаването на следващите **избори за Европейски парламент през юни 2024 г.** е интересно учениците да размислят що е демокрация и какво означава тя за тях. Възприемането на Европа и нейните **демократични ценности през очите на нейните творци** предлага възможност за **разглеждане на темата за демокрацията и демократичните ценности чрез естетическо и основано на опита обучение**. Художественото изразяване може по-лесно да доведе до **ангажиране на учениците, да улесни дискусиите в час и да предизвика размисли по темата**.

В раздел 1 се дава **конкретна информация за това как седемте избрани теми, както и отделните творби от изложбата, са свързани с общата тема за демокрацията**. Под всяко произведение на изкуството ще намерите т.нар. „кът на учителя“ с практически идеи за това как да помогнем на учениците да реализират свои собствени творби въз основа на дадения художествен пример.

В раздел 2 са посочени идеи как да се използват **интервютата**, които дадоха някои от представените творци във връзка със своите произведения в изложбата и с личните си възгледи за значението на изкуството за демокрацията. Тази част включва **много важни изявления** на творците и **набор от 5 въпроса**, които да бъдат зададени в час. За да събудите интерес към темата, първо може да попитате учениците за собствените им възгледи по отношение на изкуството и демокрацията и след това да го сравните с тези на творците.

По-същественото е, че в раздел 3 от педагогическия комплект се предлага конкретен **план за уроци**. Това осигурява много практичен подход за учителите, с разнообразни дейности, които могат да се прилагат в час. От учениците ще бъде поискано да изразят мислите и чувствата си, да разискват, да правят компромиси или да следват решенията на по-голяма група въз основа на гласуване с мнозинство. По този начин теорията дава възможност за разбиране на демокрацията чрез реални преживявания, взаимодействия и сътрудничество с други, за да се постигне обща цел.

Връзка с изложбата „Art in Democracy“

Изложбата „Art in Democracy“ се състои от творби от колекцията за съвременно изкуство на Европейския парламент. Г-жа Симон Вейл, първият председател на пряко избрания Европейски парламент, сложи началото на тази колекция през 1980 г. Днес тя наброява над 500 произведения на европейски творци и представлява уникална колекция, израз на мотото на Европа „Единство в многообразието“. Тя отразява културното наследство на Европа и е израз на нейната културна идентичност, както и на межкултурния диалог. Колекцията непрекъснато се разраства и художествено илюстрира пътя на Европейския съюз до момента, както и това, което предстои да бъде изградено и създадено.

Със съзнание за културната и комуникативна сила, която изкуството притежава, изложбата „Art in Democracy“ представя избрани творби от колекцията, групирани в 7 тематични области, които засягат темата за демокрацията от различни гледни точки.

Част 1

Списък на творбите и тяхната връзка с демокрацията

В този раздел всички творби от изложбата са групирани в седем тематични области. Някои от творбите са свързани с няколко от тези теми. Не се колебайте да ги прегрупирате или да ги организирате по различен начин съобразно Вашите собствени преподавателски изисквания. Информацията за всяко произведение на изкуството има за цел да подчертае връзката му с темата за демокрацията. Под всяка творба, в специален „кът на учителя“, ще намерите идеи за това как да насърчите учениците си да създават свои собствени творби. Планът на урока в раздел 4 може да бъде адаптиран към произведенията на изкуството, по които сте избрали да работите. Целта е не само учениците да се научат да се изразяват чрез художествени средства, но и да обмислят и обсъждат постигнатите резултати.

1. Европейски съюз. Проектът за изграждане на Европа. Демокрацията и нейните правила

Тази първа тема представя творби от колекцията, които се отнасят до изграждането на ЕС и свързаните с това идеи. Това включва аспекти като:

- изграждането на Европа,
- Европейският парламент като сърцето на демокрацията,
- разделението на правомощията в ЕС.
- ЕС е не само смесица от множество култури, хора, езици и т.н., а и представлява техния постоянен стремеж към братство, разбирателство и съвместно съществуване.

Франсоаз Шайн < Ideoglyphe Européen (Европейски идеоглиф) > (1988 г.)

Това произведение представлява сложен лабиринт от пресичащи се маршрути и посоки, наложен върху ръждива метална повърхност. Сред тази плетеница от пътища проблясват миниатюрни електрически крушки, разположени там, където биха се намирили столиците на ЕС върху картата на континента. В допълнение редица малки часовници указват часовите зони, като символизират разбирателството и съгласието между държавите.

Художничката описва своето релефно пано като „абстрактно произведение, което всъщност е на тема изграждането на Европа. Тази творба, която обрисова границите на един континент в движение и в разгара на трансформацията си, е създадена две години преди падането на Берлинската стена. Като пророчество за едно събитие, което разтърси Европа след Втората световна война, аз направих тази скулптура, след като живях в Ню Йорк в продължение на десет години. Това беше дълъг период на отсъствие и страдание, които несъмнено ми позволиха да разбера, благодарение на погледа отвън, онова сближаване, което съществува между всички европейски държави, сближаването, създадено от един-единствен народ: Европейския“.

„Идеоглифът“ е една от първите големи творби, които тя създава през 1989 г. Нейният международен проект за градско изкуство, изложен в различни метростанции в европейските столици, също е фокусиран върху един основен мотив: мрежата. Чрез своето изкуство тя подчертава колко тясна е връзката между знанието и демокрацията.

Кът на учителя:

Поискайте от учениците

- да нарисуват карта на ЕС;
- да намерят творчески начини да изобразят столиците върху картата;
- да се намерят творчески начини за свързване на държавите — членки на ЕС;
- да посочат по творчески начин кога всяка от тях се е присъединила към ЕС.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/bg/collections/ideoglyphe-europeen/>

ИНТЕРВЮ

https://multimedia.europarl.europa.eu/en/video/art-in-democracy-exhibition_EP156086

Джон Васар Хаус < Parlamento Europeo 1979 г. (Европейски парламент) > (1979 г.)

Parlamento Europeo представя съществената роля на Европейския парламент като движеща сила на парламентарната демокрация в Европа. Произведението наподобява голям компас, астралабия или друг научен навигационен уред, който символизира конкретния момент от европейската история, когато всеобщото избирателно право беше въведено за първи път за Европейския парламент. То е израз на почит към изборите през 1979 г. и увековечава момента, когато няколко европейски държави са на път да се присъединят като членки.

Елементите с ъглова форма, които съставляват пръстена, са деветте държави членки, като всяка от тях е оразмерена според нейната сила на гласуване. Външните повърхности изразяват индивидуалността на всяка държава, докато вътрешната повърхност на пръстена представлява тяхното сливане в едно цяло в рамките на Европейския парламент.

Трите движения на вътрешния пръстен в посока, обратна на часовниковата стрелка, са хронология на новосъздаденото европейско сътрудничество: Франция и Германия, Бенелюкс и Италия, Дания, Великобритания и Ирландия. Гърция очаква да влезе в кръга. Основата, символизираща електората, се състои от поток от различни политически течения, върху които се опира цялата парламентарна структура. Теченията се доближават като кинетична сила, която движи дейността на Парламента напред.

Тези дълбоки идеи са изобразени посредством удивителен ротационен механизъм, наподобяващ въображаем компас или часовник. Поставена под динамичен ъгъл по оста си, творбата илюстрира координираните действия между държавите, които са били част от Европейския съюз през 1979 г., и тези, които чакат скоро да се присъединят.

Кът на учителя:

Поискайте от учениците

- да съберат изображения на държавите членки на ЕС;
- да помислят за формати и техники, според които да ги организират по творчески начин, който илюстрира тяхното хронологично присъединяване към Европейския съюз.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/bg/collections/parlamento-europeo-1979/>

Джон Гуди Линч < Hemicycle Strasbourg (Пленарна зала, Страсбург) > (1946 г.)

Творбата изобразява епизод от заседателна сесия в пленарната зала, председателствана от тогавашния председател на Европейския парламент, П. Данкерт, през 1987 г. Именно в пленарната зала се обсъжда европейското законодателство. Сцената улавя множеството едновременни микросъбития (прошепнати коментари, преглед на документи и множество други), присъщи за сесиите в пленарната зала. Това е фрагмент, който показва демократично избрана европейска институция на нейното работното място.

Кът на учителя:

Можете да намерите няколко конкретни идеи за плана на урока в раздел 3.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/bg/collections/пленарната-зала-в-страсбург/>

Оливие Стребел < Confluences > (1989 г.)

Оливие Стребел създава удивителна стоманена скулптура, наподобяваща солидно дърво с цилиндричен ствол, което се издига нагоре и се разклонява в голям брой тръби. Тези тръби се събират, разпръскват се и нежно се люлеят в атриума на сградата „Пол-Анри Спак“ на Европейския парламент.

Произведението е поставено в центъра на стълбището пред официалния вход на Европейския парламент, през който влизат държавните глави и други високопоставени лица, за да отидат на третия етаж, където се намира пленарната зала. Пленарната зала в Брюксел се използва за кратки пленарни сесии или конференции, а основните пленарни сесии се провеждат в Страсбург. Започвайки от обща основа на приземния етаж, тази творба изобразява сфера на общуване, срещи, братство и взаимно разбирателство, като подчертава колко е важно европейските нации да насърчават тези качества в своите взаимоотношения и общи действия.

Кът на учителя:

Поискайте от учениците

- да намерят нови визуални изражения за „Пресечни точки“ в Европа.
- или
- да създадат собствена скулптура, която символизира заедността в ЕС.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/bg/collections/confluences/>

2. Гражданска и политическа ангажираност

В следващите произведения на изкуството се отдава почит към архетипните фигури, които се бориха за свободата и демократичните ценности в Европа. Те служат като пример за това как отдадеността, постоянните усилия и лидерството на някои политически фигури бяха от решаващо значение за установяването и успеха на парламентарната демокрация.

Фабиан Еделстам < Портрет на Пол-Анри Спак > (2013 г.)

Спечелил си прякора „г-н Европа“ заради огромното влияние, което има върху европейската политика и създаването на Европейската икономическа общност, Пол Анри Спак (25 януари 1899 г. — 31 юли 1972 г.) е министър-председател на Белгия през 1938 г. и е бил министър на външните работи в белгийското правителство по време на Втората световна война. Като поддръжник на мултилатерализма Спак подкрепя международното сътрудничество и се надява да приобщи геополитически врагове на Белгия и НАТО, като например Съветския съюз и неговите сателитни държави. През май 1957 г. той става втори генерален секретар на НАТО. Отлично запознат с международните въпроси, той председателства първото Общо събрание на Организацията на обединените нации през 1945 г. и подписва Северноатлантическия договор от името на Белгия през 1949 г.

Сградата на Европейския парламент, в която се намира официалния вход, и пленарната зала в Брюксел са наречени на негово име, за да отдаде почит на постиженията на този влиятелен държавник за Европа.

Кът на учителя:

Поискайте от учениците

- да идентифицират личности, важни за изграждането и развитието на ЕС; това може да включва исторически личности, които са живели много преди това, като например Кант.
- да нарисуват портрети на тези, които са ги впечатлили най-много в този контекст.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/bg/collections/портрет-на-пол-анри-спаак/>

< Плакат на наградата „Сахаров“ за свобода на мисълта > (1993 г.)

Наградата „Сахаров“ на Европейския парламент за свобода на мисълта е най-престижното признание на застъпничеството за правата на човека, присъждано от Европейския съюз. Тя се присъжда на отделни лица, групи и организации, които дават изключителен принос за защитата на свободата на мисълта. Чрез наградата и свързаната с нея мрежа ЕС предоставя помощ на лауреатите, като ги подкрепя и овластява в усилията им да защитават своите каузи.

Досега наградата е била присъждана на широк кръг лауреати, в т.ч. дисиденти, политически лидери, журналисти, адвокати, активисти на гражданското общество, писатели, майки, съпруги, лидери на малцинства, антитерористична група, активисти за мир, един борец против изтезанията, един карикатурист, някои дългогодишни затворници заради убежденията си, един режисьор, ООН като институция, а също така и на дете, застъпващо се за правото на образование. С наградата се насърчават свободата на изразяване, правата на малцинствата, зачитането на международното право, развитието на демокрацията и прилагането на принципите на правовата държава. Някои от нейните лауреати, сред които Нелсън Мандела, Малала Юсуфзай, Денис Мукwege и Надя Мурад, получиха също Нобелова награда за мир.

Европейският парламент присъжда наградата по време на тържествено пленарно заседание в Страсбург към края на всяка година. Изборът на лауреатите на наградата „Сахаров“ се извършва от Председателския съвет — орган на Европейския парламент, който е ръководен от председателя и включва ръководителите на всички политически групи, представени в Парламента. Този колективен процес на вземане на решения гарантира, че изборът на лауреатите отразява една наистина демократична европейска перспектива. Наградата „Сахаров“ е не само признание или награда за лице или група хора — тя представлява подкрепата и легитимирането на дадена кауза.

Кът на учителя:

Поискайте от учениците

- да изберат един или повече носители на наградата „Сахаров“, чиито дела в подкрепа на свободата на мисълта им изглеждат съществени (лауреатите могат да бъдат намерени тук:
<https://www.europarl.europa.eu/sakharovprize/en/home>).
- да помислят как по творчески начин да представят тях и дейността им, например чрез колаж, рисунка, портрет, плакат, комикс, видео.

<https://www.europarl.europa.eu/sakharovprize/bg/home>

< Пишещата машина на Йозеф Антал >

Колекция на Европейския парламент от произведения на изкуството и културата

Йозеф Антал (8 април 1932 г.—12 декември 1993 г.) играе важна роля в историята на Унгария като първи министър-председател, избран демократично след края на комунистическото управление. Той е учител, библиотекар, историк и политическа фигура. От 1989 г. до 1993 г. ръководи Унгарския демократичен форум. В качеството си на председател той сформира коалиция с две други партии — Независимата партия на дребните собственици и Християндемократическата народна партия. За да може страната да бъде по-добре управлявана, той сключва споразумение с Алианса на свободните демократи, което полага основите на парламентарното функциониране на унгарската демокрация.

Едно от крилата на Европейския парламент в Брюксел, открито през 2009 г., носи името „Антал“. Пишещата машина е подарък от семейство Антал и Националното събрание на Унгария.

Кът на учителя:

Поискайте от учениците

- за потърсят информация за Йозеф Антал и неговата роля в унгарската демокрация и да нарисуват негов портрет, който илюстрира политическото му значение (напр. чрез елементи, изобразени на заден план);
- да се сравни пишещата машина със съвременните средства за общуване, като се създаде колаж, показващ развитието на инструментите за комуникация от началото на ЕС.

Пол Греъм < Без заглавие, Белфаст (бетонна пейка)> (1988 г.)

Пол Греъм поставя акцент не върху известни личности, а върху ежедневните герои, тези, чиито подвизи никой не възпява. Обикновените хора заемат централно място във фотографската колекция на Пол Греъм. Снимките на Греъм често улавят тези хора в привидно непланирани и спонтанни моменти, било то на улицата или на закрито. На снимката същите тези хора учудващо отсъстват, но са изобразени символично в тих ъгъл на Белфаст, където пространството им е заето от обикновена циментова пейка. „Без заглавие, Белфаст (бетонна пейка)“ е част от документите на Греъм, свързани с ирландския конфликт. Фокусирайки се върху такъв обикновен елемент като пейката, Греъм изолира темата си от общата политическа и идеологическа среда, която е само загатната. В резултат на това той представя усещане за нормалност наред с съмнение и хаос.

Кът на учителя:

Поискайте от учениците

- да си представят двама души с различни мнения или с различен произход, седнали заедно на тази празна пейка; да си представят разговор между тях по темата, която ги разделя: могат ли тези двама души да намерят допирни точки?
- да създадат колаж въз основа на направените по-горе разсъждения.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/bg/collections/без-заглавие-белфаст-бетонна-пейка/>

Йорг Имендорф < Китове > (1979 г.)

Имендорф разглежда изкуството като начин за преодоляване и коригиране на социалните и политическите брожения. Тази творба насърчава хората да изразяват свободно мислите си и да избират между различни алтернативи. По този начин тя привлича вниманието към активното участие по въпроси, свързани с гражданския живот и демокрацията. Тази картина е част от популярната поредица на Имендорф „Café Deutschland“ от 70-те години на миналия век, в която той съчетава автобиографични елементи със социални и политически коментари. Бившият му преподавател Йозеф Бойс, известен със своето „разширено определение на изкуството“ и честите му открити дебати по широк кръг от теми, често е включен в рисуваните сцени.

Кът на учителя:

Поискайте от учениците

- да помислят за приликите в звученето на думите „Китове“ и „Вотове“ като евентуален призив към гласуване.
- да си представят контекста, в който протичат избори по принцип, макар в произведението този контекст да не е ясно изобразен,
- и да нарисуват резултата от техните разсъждения.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/bg/collections/китове/>

3. Отношенията на гражданите с публичната администрация и правосъдието

Връзката между гражданите и институциите — както правителствени, така и неправителствени — е основната тема, която се разглежда тук.

Джон Гуди Линч < Girokantoor > (1983 г.)

Върху картината на Дж. Линч е нарисувано гише, което би могло да се намира в банка, министерство или публична агенция. Върху стъклото на гишето има отражение на жена, носеща две чанти или куфарчета. Явно тя е положила усилия, за да отиде на място. Обаче надписът „gesloten“ показва, че учреждението е вече затворено. Този ежедневен сценарий, представен и изобразен от Линч, придобива значим и критичен смисъл. Той подчертава липсата на комуникация и помощ от страна на властимащите (институцията, администрацията) спрямо гражданите, които търсят помощ или отправят искания. Неясният, труден за анализиране жест на двамата служители или длъжностни лица, защитени зад стъклото, обърнати с лице към онзи, който гледа картината, засилва това впечатление.

Кът на учителя:

Поискайте от учениците

- да променят изобразената ситуацията в положително послание, в което гражданите получават подкрепа.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/bg/collections/girokantoor/>

Хана Колинс < Power is work, Work is power (diptych) > Силата е труд, трудът е сила (диптих) (1990 г.)

"„Силата е труд, трудът е сила“ отразява горчиво-сладката реалност на някои позиции и статуси на властта. На снимката е показан адвокат (Queen's Counsel), който се определя чрез символа си на политическа власт, а именно перуката, и е обърнат с гръб към наблюдаващия. Изобразената фигура изглежда далечна, недостъпна и безлична.

Кът на учителя:

Поискайте от учениците

- да намерят примери в историята на изкуството и съвременните публикации, показващи индивиди, изобразени в гръб;
- да обсъдят въздействието, което това оказва върху зрителя;
- да изберат лице, което представлява властта, и да го нарисуват в гръб;
- да обсъдят начина, по който възприятието на това лице се променя в зависимост от изобразения ъгъл.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/bg/collections/силата-е-труд-трудът-е-сила-диптих/>

ИНТЕРВЮ

https://multimedia.europarl.europa.eu/en/video/art-in-democracy-exhibition_EP156094

**Гали < An das Versorgungsamt [Към Службата за социално подпомагане] >
(1983 г.)**

За разлика от двете предходни творби, рисунката на Гали сякаш отдава ведра и безгрижна почит към службата за социално подпомагане или пенсионно осигуряване. Тя представлява загадъчна фигура, разпознаваема само по окото и ръката. Гали изобразява насилието в своето поколение чрез нещо като наивно мутирала фигура със семиотика, език и символика. Необичайната поза, съчетана с простите линии, рисувани сякаш от дете, придава на рисунката дух на мистика или магия, напомняща за това как едно дете би могло да изобрази въображаема фигура.

Самата художничка е ниска, малко над един метър на ръст. Този личен контекст се отразява на подхода ѝ да изобразява фигури. Зрителят може да почувства, че в живота си тя е трябвало да се защитава, тъй като не е отговаряла на нормата, и колко силна навярно е била.

Кът на учителя:

Поискайте от учениците

- да обмислят положението на хората с увреждания в нашето общество и да се очертаят ситуация, в която тяхната роля става очевидна; това може да бъде направено чрез различни техники и формати.

или

- да направят снимка или поредица от снимки на хора, чакащи в офисите на публичната администрация. Обсъдете отношенията между гражданите и администрацията: кое е добре направено? Кое може да се подобри?

!!! Учениците трябва предварително да поискат съгласие от хората, които фотографират.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/bg/collections/an-das-versorgungsamt/>

4. Рискове и опасности за демокрацията. Съпротива на гражданското общество срещу потисничеството

Творбите на тази тема са насочени към справяне с все по-голямото разделение и конфликти между различните общности, опасенията за бъдещето и нарастващите наблюдения и контрол върху отделни лица. Тези теми и опасения са очевидни в сбирка от произведения, които отразяват времена на криза и размирици. Те ни призовават да бъдем съзнателни и да разсъждаваме върху нашата позиция по отношение на изобразените реалности.

Уили Дохърти < Enduring, Derry (Страдание и спокойствие, Дери) > (1992 г.)

Уили Дохърти фотографира градски пейзаж — безлюдна улица в родния си Дери, обвита в сивкава мъгла; жителите липсват, може би са се затворили по домовете си. Чрез тази елипса творецът обрисова ситуация, белязана от скрито насилие и напрежение, която той обозначава с думата Endurance, издаваща съпротивление, упоритост, цялост.

Така Дохърти прибъгва до връзка между думата и образа, която вече се е практикувала през 20-и век от теченията дадаизъм и сюрреализъм, а по-късно и от концептуалното изкуство. Той използва този семантичен ресурс по отношение на историческия, политическия и социалния конфликт, преживян в Северна Ирландия. Освен това той прави препратка към посланията и графитите, написани по стените на Дери и от двете страни. Тази творба улавя съпоставянето между на пръв поглед спокойния град и ужасите от неговото минало. Чрез това изображение Дохърти повдига въпроса за това как е възможно да се случват такива събития, като същевременно загатва, че дори с течение на времето историческото минало не изчезва, а завинаги остава както част от физическото „място“, така и в паметта на хората.

Кът на учителя:

Поискайте от учениците

- да намерят подобни места и в техния регион, да направят снимка и да изразят убедително послание с една дума.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/bg/collections/страдание-и-спокойствие-дери/>

Уили Дохърти < Many Have Eyes But Cannot See (Dyptich) > (Мнозина имат очи, но не виждат, диптих) (1992 г.)

Тези послания са кратки и на пръв поглед загадъчни. В лявата и дясната част на крилата са думите „Blind spot“ (мъртва точка) и „Vanishing point“ (точка на изчезване), може би загатващи мъртвите, невидимите зони, до които наблюдението, било то чрез камери или чрез патрули, просто не достига. Фотографските перспективи в творбата служат като метафора за паметта, миналото и забравата.

Кът на учителя:

Поискайте от учениците

- да намерят места в заобикалящата ги среда, които са/не са под наблюдение;
- да направят снимки на тези места и да ги подредят като фотоистория или като колаж;
- да обмислят как наблюдението или липсата му влияят върху поведението на хората в тези места; да обсъдят предимствата и недостатъците на публичното наблюдение.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/bg/collections/мнозина-имат-очи-но-не-виждат-диптих/>

Two/Four/Two (Костас Мандзалос, Константинос Кунис) < Believe in me (Вярвай в мен) > (2007 г.)

Фотографията „Вярвай в мен“ на дуото Two/Four/Two представя меродавен визуален елемент, който има властта да оглежда и непреднамерено да наблюдава определени области от територията и социалния живот. Този елемент представлява бъдещо безпокойство изображение — огромен клепач на човешко око, разположен зад метална решетка, подобна на тази в затвор.

Кът на учителя:

Поискайте от учениците

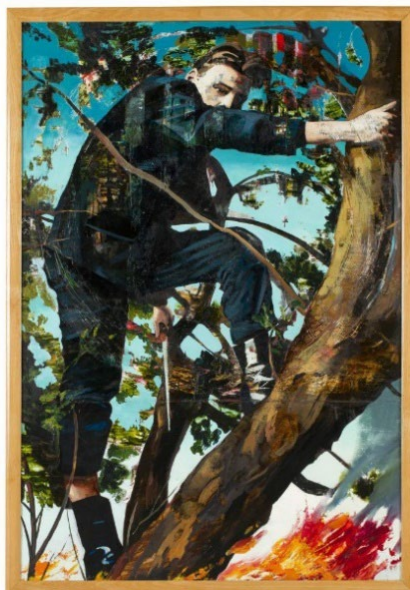
- да направят подобна решетка — например от обикновена кутия;
- да отнесат решетката на различни места и да направят снимки;
- да обсъдят въздействието, което това оказва върху зрителя.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/bg/collections/вярвай-в-мен/>

ИНТЕРВЮ

https://multimedia.europarl.europa.eu/en/video/art-in-democracy-exhibition_EP156092

Джеймс Ханли < The Convert (Новопокръстеният) > (1992 г.)

Ханли е утвърден ирландски портретист от Дъблин, чийто стил може да бъде определен като реалистичен. В картините си той поставя фигурите в центъра на вниманието, те са главните действащи лица, като същевременно са обгърнати с наративи.

В картината „Новопокръстеният“ елементите сякаш не си сходят и това събужда любопитството на зрителя. Млад мъж в костюм и ботуши се катери по дърво. В една ръка държи трион, чието предназначение в контекста на картината не е съвсем ясно. Очевидно той е изпаднал в опасна ситуация и изглежда, че бяга от пожара под него. Това обаче е някак си безполезно и абсурдно начинание. Веднага щом стигне върха на дървото, той няма да има друг път за бягство от настъпващата отдолу опасност. Заглавието на творбата – „Новопокръстеният“, предполага, че някой е променил убежденията си, главно в религиозен или политически контекст, но изображението не ни разкрива обстоятелствата. Въпреки това младият мъж видимо се намира в неочаквано отчаяно положение, от което се опитва да избяга. Цветовете и стилът на творбата подкрепят тази драматична визуализация на бягството.

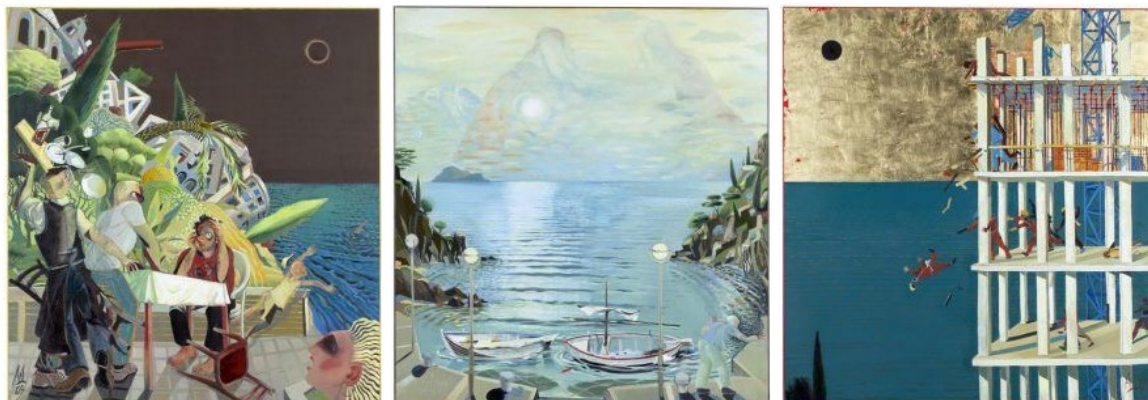
Кът на учителя:

Поискайте от учениците

- да помислят за хора, бягащи от опасни ситуации. В момента има много зони на конфликт, от които хората бягат. Учениците трябва да помислят и да обсъдят опасностите, с които се сблъскват, както и плюсовете и минусите на възможните пътища за бягство.
- да създадат изображение, което да отразява пристигането в безопасна среда. От какво бягат хората, какво носят със себе си и с какво се сблъскват?

<https://art-collection.europarl.europa.eu/bg/collections/новопокръстеният/>

Андрей Даниел < Трилогия: Неуловимият смисъл на причинно-следствените отношения; Към Брьогел; Любовният период на левиатаните; Смъртта на работника X > (2009 г.)

Когато правителството се превърне в добре смазана машина, която не работи в полза на своите граждани, а вместо това ги манипулира и нарушава неприкосновеността на личния им живот, то се превръща в чудовищен персонаж, подобен на митичен Левиатан. Андрей Даниел обрисова апокалиптични събития, които представляват предупреждения. Той изобразява Левиатан, който излиза от океана. Триптихът на Даниел, своего рода почит към Питер Брьогел Старши, изобразява и обикновени хора от 21-ви век, като туристи и строителни работници. В България Даниел е широко признат не само като художник, но и като общностен лидер, колега и наставник. Даниел твърдо вярва, че творците следва да създават съдържателни послания. По собствените му думи: ако хората на изкуството не се научат да изобретяват и съчетават смисъл както за себе си, така и за по-големи групи хора, то тяхното съществуване ще бъде по-скоро пасивно, отколкото динамично и полезно.

Кът на учителя:

Поискайте от учениците

- да намерят герои в митологията или историческите легенди, които биха могли да бъдат свързани с днешната обществена и политическа ситуация.
- да покажат тази връзка с картина, рисунка или колаж. Може да използват и поредица от образи, както в произведението на Андрей Даниел.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/bg/collections/към-брьогел-от-трилогия-неуловимият/>

Фло Касеару < Fears of a Museum Director > („Страховете на директора на музея“), (2014 г.)

Фло Касеару създава поредица от рисунки, наречени „Страховете на директора на музея“, в които представя с хумор различни опасности и бедствия като тероризъм, война и вандализъм. Тези рисунки, макар да изглеждат на пръв поглед комични, предават по-дълбоко послание. Те изразяват тревогата относно несигурността на бъдещето чрез използването на стил, напоящ карикатури от пресата. Чрез тези рисунки художничката представя редица екстремни и катастрофални сценарии, с които всяка публична или частна институция потенциално би могла да се сблъска, като подчертава заплахите за демокрацията и свободата.

Кът на учителя:

Поискайте от учениците

- да продължат поредицата от рисунки, като измислят и други опасности и бедствия, които могат да се случат.
- да изберат друга институция, която може да бъде застрашена, например националният парламент, и да опишат заплахите, които може да го дебнат.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/bg/collections/fears-of-a-museum-director/>

Янис Гаитис < The Parade (Парадът) > (1983 г.)

Картината на Янис Гаитис от 1983 г., озаглавена „Парадът“, служи като мощно алегорично изображение на рисковете, свързани с безкритичното мислене и социалното отчуждение. В тази творба Гаитис илюстрира концепциите за пренаселеност, индоктриниране и хомогенизация, като представя група от хора, които изглеждат идентични и вървят във взаимнозаменяеми редици. Той добавя щипка хумор към тази твърда маса хора, което прави творбата по-достъпна за зрителите. Чрез тази творба той хвърля светлина върху една социална система, която е склонна да превръща своите граждани в еднородни субекти.

Кът на учителя:

Поискайте от учениците

- да съберат снимки от публични сбирки и демонстрации и да ги организират в колаж;
- да обсъдят: кога тези събития са от полза за обществото? Кога представляват опасност?

<https://art-collection.europarl.europa.eu/bg/collections/парадът/>

Дан Волгерс < Här slutar allmän väg (Краят на държавния път) > (1955 г.)

Творбата на Дан Волгерс може да предизвика чувство за безпокойство. Зрителите могат да си се представят като водачи на превозното средство, отразено върху металната синя табела в края на пътя. От тази табела нататък пътят вече не е достъпен за обществеността. Анонимен собственик дава да се разбере, че частната му собственост — забранена земя — не е разрешена за всеки. Ако приемем обществените пътища като символ на цивилизацията и върховенството на закона, тогава тази снимка може да се разглежда като двусмислено предупреждение за това какво може да се случи отвъд обхвата на принципа на правната сигурност.

Кът на учителя:

Поискайте от учениците

- да намерят в техните квартали подобни места, които не са достъпни за всички;
- да нарисуват какво според тях има зад тези граници;
- да обсъдят въздействието на подобни забрани върху гражданите.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/bg/collections/краят-на-държавния-път-iii/>

5. Средствата за масово осведомяване и демокрацията

Олаф Мецел < Il Messagero, mercoledì 12. October 1988 > (1989 г.)

Връзката между властта, медиите и обществеността е централна тема в произведенията на Олаф Мецел и Антони Клаве. Творбата на Мецел, с по-ясен и провокативен тон, показва преобразуването на информацията в пресата в някакъв позлатен идол.

Творчеството на Олаф Мецел често изследва влиянието на медиите върху възприятието и мнението на обществеността за ежедневните събития. Една от най-известните му творби, „Il Messagero, Mercoledì 12. October 1988“ от 1989 г. се състои от метални матрици, използвани за отпечатването на едноименния италиански вестник на посочената дата. Основните проблеми, гравирани в матриците — отвличания, терор, трагедии — са станали почти неразличими за днешните дистанциращи любители поради сложната напукана повърхност на тази релефна алуминиева творба.

Кът на учителя:

Поискайте от учениците

- да изберат ден, от който да съберат новини от различни медийни канали. Целта е да се излезе извън рамките на публикациите от пресата и да се сравнят различните формати на представяне, предлагани в различните канали, включително социалните медии;
- да създадат подобен колаж, в който да обединят находките си;
- да обсъдят въздействието, оказано върху зрителя.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/bg/collections/il-messagero-mercoledì-12-ottobre-1988/>

Антони Клавe < New York II > („Ню Йорк II“) (1989 г.)

Картината на Антони Клавe разглежда значението на новините и пресата и как те се разпространяват в градските пространства. „Ню Йорк II“ (1989 г.) прави алюзия за разпространението на културата, нейния постоянен цикъл на употреба, бързо износване и подмяна. Клавe използва естетиката на стила поп арт и техниките на колажа, при които изображения от вестници и списания се поставят директно върху повърхността на картината. Този подход съответства на художествения стил на американския художник Робърт Раушенберг от 60-те години на миналия век, където различни изображения се редят на слоеве в подобна на палимпсест подредба и пунктирани от жестови мазки на светлинен пигмент.

Кът на учителя:

Поискайте от учениците

- да изберат ден и тема, които ги интересуват;
- да съберат статии на тази тема от различни вестници, които успеят да намерят;
- да изрежат и залепят тези статии върху платно или картон;
- да запълнят разстоянията между тях с рисунки, които са свързани със статиите и препращат към темата;
- да обсъдят представянето на една и съща тема в различните вестници и въздействието върху читателя.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/bg/collections/ню-йорк-ii/>

Анна Баумгарт < Стена > (2008 г.)

Мултимедийната художничка Анна Баумгарт предлага размисъл върху отразяването на новините от страна на вестниците, под формата на текст и снимки. В тази своя творба Баумгарт изобразява тревожна и трагична реална ситуация, изведена от конкретен момент от европейската история. Тя заема фигури от реална снимка: хора, които се прекачват през прозорци или бягат с вещите си, и ги пресъздава като скулптури, като оцветява само половината от всяка.

Една от фигурите в скулптурата има на крака си надпис „Reuters Forum — новинарска агенция“, изписан с главни букви, който показва източника на вдъхновение за тази група скулптури. Препратката е към снимка от пресата (вдясно), която е уловила група берлинчани, бягащи от домовете си през август 1961 г., малко преди изграждането на стената.

Баумгарт признава фотожурналистическия произход на своите скулптури, като разделя всеки човек на две ясно обособени половини: обърнати напред фигури със сива градация в предната част и плътна бяла част на гърба. Това разделение отразява прехода от двуизмерна снимка към триизмерна скулптура.

Въпреки че скулптурата е по-абстрактна от оригиналната снимка и не показва подробно лицата на отделните хора, Баумгарт придава забележителен реализъм на предметите, които те носят, пресъздавайки дори текстурата на кутиите и чантите. Чувствата на неотложност и страх, изразени чрез позициите и жестовете на берлинските граждани от снимката, са донякъде смекчени във фигурите от смола. При все това те отразяват паниката на хората, които напускат домовете си завинаги. Фактът, че фона от снимката липсва, поставя фигурите в още по-голяма степен в центъра на вниманието.

Кът на учителя:

Поискайте от учениците

- да намерят подобни сцени на хора, които напускат домовете си;
- да направят малки модели на тези сцени; това може да се направи от обикновена кутия за обувки и материал за моделиране.
- да подредят различните резултати под формата на пирамида на централно място в училището, така че другите да могат да ги виждат и да сравняват резултатите.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/bg/collections/стена-ансамбъл-от-5-скулптури/>

Франк Тил < Берлин > (1990 г.)

От снимките е видно, че Берлинската стена е смъртоносна бариера, символизираща дълбокото идеологическо разделение между Съветския блок и Запада в предишните десетилетия. Историческият момент, когато стената е разрушена през 1989 г., е отбелязан в някои снимки от поредицата „Берлин“ на Франк Тил от 1990 г. Снимките свидетелстват за уменията му да наблюдава внимателно и да документира промените в градския пейзаж, който е в постоянно движение. Тези снимки отразяват един период на преход и произтичащата от това историческа и градска мозайка. Художникът изобразява незавършеното, преходното и променливото и позволява на наблюдателя да види и разбере историческото развитие в конкретна форма. Творбите му представляват свидетелства за тази епоха, изобразени без сантиментализъм, които се вписват в едно по-широко идеологическо и архитектурно наративно послание.

Кът на учителя:

Поискайте от учениците

- да намерят и/или да направят снимки, които илюстрират урбанистичното развитие във вашия град;
- да организират фотоистория или изложба, за да се проследи това развитие;

или

- да създадат художествени произведения върху въздействието, което падането на стената оказва върху Европа.

6. Демокрацията и промените в градската среда

В този раздел са изобразени произведения на изкуството, които илюстрират по различни начини въздействието, което включването на тяхната страна в Европейския съюз оказва върху живота на хората. От критични и скептични до идеалистични, изображенията представят различни аспекти на градския пейзаж, както и неговите трансформации.

Надежда Олег Ляхова < Мотив I (Държавна машина) > (2008 г.)

Мотив I (Държавна машина) е част от проект, наречен „Глобално и дългосрочно ситуацията е положителна“, създаден между 2007 г. и 2009 г. Този проект включва поредица от кратки видеоклипове, заснети по улиците на София, както и набор от цифрови отпечатъци върху платно, наречени „мотиви“, съдържащи статични изображения, извлечени от тези видеоматериали.

Това дигитално отпечатване повдига въпроса за прекомерното градско развитие и правителствената намеса при планирането на големите градове. Изобразени са редици изкопни машини, подредени хоризонтално, наподобяващи армия чужденци в примитивна видеоигра. Тези машини символизират широко разпространения строителен бум, настъпил в България след интеграцията на страната в Европейския съюз.

Както самата Ляхова отбелязва:

„В резултат на присъединяването си към ЕС на 1 януари 2007 г. България получи статут на пълноправен член. Оттук произтича и възможността за участие във всички „специални“, „регионални“, „иновативни“, „трансгранични“, „мултикултурни“ проекти, насочени към прилагането на „нормите на ЕС“, както и възможността да се възползваме от „широк спектър от възможности“, предлагани от ЕС.

(...) Надойдоха предприемачи и инвеститори, които носеха оборудване и водеха всякакви специалисти. Започнаха интензивни строителни дейности. Строително оборудване, монтирано в квартала. Бетонът и желязото замениха зелената трева. В средата на трясък, кал и облаци прах ентусиазирани хора и машини ежедневно допринасят за изграждането на нашето европейско бъдеще“.

Кът на учителя:

Поискайте от учениците

- да намерят примери за трансформация, дължаща се на членството в ЕС на тяхната страна и регион;
- да разгледат уебсайта: „Какво прави Европа за мен“, където могат да намерят информация, свързана с мястото, където живеят.
<https://what-europe-does-for-me.eu/bg/portal>.
- да създадат свои собствени художествени произведения въз основа на това. Форматът и техниката зависят от избраната тема.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/bg/collections/%d0%bc%d0%be%d1%82%d0%b8%d0%b2-i-%d0%b4%d1%8a%d1%80%d0%b6%d0%b0%d0%b2%d0%bd%d0%b0-%d0%bc%d0%b0%d1%88%d0%b8%d0%bd%d0%b0/>

Рафал Олбински < Полша в ЕС > (2004 г.)

В този плакат Европа, изобразена като жена съгласно творческия стил на италианския ренесанс, спи кротко сред пасторален пейзаж. Емблематични сгради в Полша разцъфват в съня ѝ като идилично и идеалистично изображение. Тези сгради са от родния град на Олбински в Полша. Той представя разширяването на Европейския съюз с присъединяването на нови държави и отварянето на прозореца или вратата към новия ЕС.

Кът на учителя:

Тази творба може да бъде свързана с предишната.

Поискайте от учениците

- да се избере един от двата формата, с по-критичен или по-идеалистичен подход, за да се създаде собствено художествено произведение.

Василена Ганковска < Един следобед в Бурггартен № 2 > (2007 г.)

„Един следобед в Бурггартен № 2“ показва способността на Ганковска да намалява сложните архитектурни характеристики и фонове до полирани линии и решетки. Те осигуряват фона, върху който се проектира социалният живот и идеология на човека, свидетелствайки за графичното око на Ганковска. Художничката предлага нова перспектива за градските ландшафти и забележителности, като взема предвид както естетическите, така и социално-културните им аспекти. Тази картина представлява весело и безгрижно изображение на млади хора, които се събират и свободно разговарят във виенския парк „Бурггартен“, създавайки приятна визия за неформална демократична дейност в градска среда.

Кът на учителя:

Поискайте от учениците

- да направят снимки от пленер или социален живот на открито в техния район; снимката следва да включва градската среда;
- да превърнат снимката в рисунка.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/bg/collections/%d0%b5%d0%b4%d0%b8%d0%bd-%d1%81%d0%bb%d0%b5%d0%b4%d0%be%d0%b1%d0%b5%d0%b4-%d0%b2-%d0%b1%d1%83%d1%80%d0%b3%d0%b3%d0%b0%d1%80%d1%82%d0%b5%d0%bd-%e2%84%96-2/>

**Борис Мисирков и Георги Богданов < Семейство Вълчеви, връх Бузлуджа >
(от поредицата „Уикенд 2126“; издание 3 + 1) (2008 г.)**

Дигиталната фотография на дуото Борис Мисирков и Георги Богданов е фокусирана върху архитектурното наследство от комунистическата епоха. По-конкретно става въпрос за Дома-паметник на БКП на връх Бузлуджа, построен през 1981 г. Понастоящем той е считан за необичайна монументална реликва, запазила футуристично-научния си вид.

Самата сграда, наподобяваща някаква бруталистична, ретрофутуристична летяща чиния, се откроява на фона на въображаем пейзаж. В този пейзаж са видни членовете на семейството, облечени в народни носии, и създават равновесие между футуристичната архитектура и културното наследство на хората.

Кът на учителя:

Поискайте от учениците

- да изберат значима сграда (напр. кметство), която е свързана с демокрацията в техния район, и да направят снимки;
- да използват въображението си и да измислят послания във връзка със сградата;
- (преди това да се провери, че имат право да снимат този обект);
- да създадат галерия с наративно послание, свързано със сградата.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/bg/collections/%d1%81%d0%b5%d0%bc%d0%b5%d0%b9%d1%81%d1%82%d0%b2%d0%be-%d0%b2%d1%8a%d0%bb%d1%87%d0%b5%d0%b2%d0%b8-%d0%b2%d1%80%d1%8a%d1%85%d0%b1%d1%83%d0%b7%d0%bb%d1%83%d0%b4%d0%b6%d0%b0/>

7. Демократизация на изкуството

Една важна характеристика, която се откроява в произведенията на изкуството на тази тема, е тяхната интеграция в ежедневието и проучването им на важни съвременни проблеми. Тези творби се отнасят например до взаимодействието между културата и пазара, миграцията, динамиката на семейството: все теми, дълбоко свързани с настоящите обществени проблеми.

Ян Елкен < Knock, Knock Knocking On Heaven's Door > (2007 г.)

В наши дни изкуството играе важна роля за решаването на политическите и социалните въпроси, като една от най-значимите и разпознаваеми форми на този израз са графитите. Произведението на Ян Елкен представлява творческо сливане на техники от тахизма (стил на абстрактната живопис) и графитите.

Преди да се спре на този стил, Елкен се фокусира върху хиперреализма. Впоследствие обаче, докато живее в предградията Lasnamäe, е привлечен от графитите. Той често е имал възможност да наблюдава това улично алтернативно културно явление на път за малкото си жилище. Тази промяна в художествената посока отразява влиянието на уличната култура върху творчеството му.

Кът на учителя:

Поискайте от учениците

- да създадат свои собствени графити под формата на картина. По-напред те следва да получат обща информация за графитите под формата на картина, за което се изискват специални техники;
- да съчетаят картината с текст, който изразява послание, свързано с демокрацията.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/bg/collections/knock-knock-knocking-on-heavens-door/>

Юп ван Лийсхаут < Medicijnkastje > (1992 г.)

На пръв поглед творбата изобразява метална кутия с неутрален сив цвят и обикновен външен вид, наподобяваща обикновен промишлен модел. Прилича на концептуален художествен предмет, при който авторството и личността на художника явно отсъстват. Това обаче е само привидно, тъй като от вътрешната страна на медицинската аптечка има подпис на твореца. Тази аптечка, формована репродукция на индустриален модел, се превръща в свое собствено художествено предложение чрез процес на копиране и удвояване. Тя надхвърля оригиналната си форма, за да стане нещо повече от това, което изглежда.

През 1995 г. Ван Лийсхаут сформира „Ателие Ван Лийсхаут“ със специална мисия: да постави под въпрос митовете за творческия гений. Това ателие е посветено на създаването на практическо и въображаемо изкуство, което включва хумор и служи на обществото. Мултидисциплинарният подход на Ван Лийсхаут размива границите между изкуството, дизайна и архитектурата, като проучва деликатната граница между занаятчийството и функционалните изделия за масово производство.

Кът на учителя:

Тази творба напомня стила ready made (вж. Марсел Дюшан).

Поискайте от учениците

- да изберат обект от ежедневието си;
- да му зададат нов контекст и смисъл с положително, ориентирано към бъдещето обществено послание.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/bg/collections/medicijnkastje/>

ИНТЕРВЮ

https://multimedia.europarl.europa.eu/en/video/art-in-democracy-exhibition_EP156090

Марко Блажо < Warhol 1 >

Темата за производството и потреблението на храни и на тяхното значително преобразяване от хранително-вкусовата промишленост и от маркетинга заема централно място в творбите на Марко Блажо, засвидетелстващи почит към Анди Уорхол. Налице е директна препратка към серията от 1962 г. на американския художник Анди Уорхол на 32 кутии супа марка Campbell, считана днес за основополагаща на стила поп арт.

Блажо е издигнал около опаковката със супа гръко-римски портал — всеизвестен символ на римската античност и класическо изкуство. Този художествен избор предполага връзка между класическата и масовата култура, обединяваща два различни свята.

Кът на учителя:

Поискайте от учениците

- да намерят подобни примери в историята и съвременния свят. Идеята е художественото и културното наследство да се свържат със съвремието;
- да създадат художествено произведение, което обединява и двете.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/bg/%d0%ba%d0%be%d0%bb%d0%b5%d0%ba%d1%86%d0%b8%d1%8f%d1%82%d0%b0/?cartwork=&cartist=%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D0%B6%D0%BE&cyar=&ccountry=>

Рут Бианко < Lines of Migration > (2020 г.)

Миграционните движения и значителното им въздействие върху семействата и обществата са основни теми в творбите на малтийската художничка Рут Бианко. Тази творба обединява различни аспекти на миграцията, като обхваща както хората, така и птиците. Темата за миграцията стана особено спорна по време на пандемията от Covid-19, когато светът разчита на дистанцирани физически и социално форми на комуникация, границите станаха по-нестабилни и бяха наложени строги разпоредби относно мобилността и жилищните пространства на хората. Композицията обединява фрагменти от тези текущи послания, които съставляват визуален гоблен от прекъснати и свързващи истории въпреки фрактурите в тях.

Кът на учителя:

Поискайте от учениците

- да създадат свой собствен колаж или композиция по темата за миграцията;
- да помислят за елементи, които са важни и следва да бъдат подчертани, например причините на мигрантите да напуснат страната си, какво биха поискали да опаковат в багажа си, преди да заминат, опасностите, които ги дебнат по пътя, и т.н.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/bg/collections/lines-of-migration/>

ИНТЕРВЮ

https://multimedia.europarl.europa.eu/en/video/art-in-democracy-exhibition_EP156088

Едит Карлсон < Семейство > (2019 г.)

Творбата „Семейство“ предлага уникална перспектива за семейните отношения. Карлсон често изобразява чудовищни или животински персонажи, произхождащи било от изчезнала фауна, било от средновековната иконография на митични същества, повлияли по-късно света на фантастичната литература и киното. Нейните творби често се описват като басни, тъй като нейните скулптури представляват животни с човешки характеристики и поведение, което им позволява да служат като паралел към съвременното общество с критична перспектива.

Кът на учителя:

Поискайте от учениците

- да съберат семейни снимки от миналото и настоящето;
- да подредят галерия в хронологичен ред;
- да поставят надписи, обясняващи обществените промени и развития през целия период.

<https://art-collection.europarl.europa.eu/bg/collections/family/>

Част 2

Интервюта с творци

В тази част ще откриете идеи как да използвате интервютата, дадени от някои от творците, представени в изложбата. Посланията им хвърлят светлина върху различните начини, по които техните произведения са свързани с демокрацията. Те обясняват какво е за тях е да си творец и какво е общественото и политическото въздействие на тяхното изкуство в съвременния свят. Те идват от различни държави и от различни среди. Техните възгледи включват и лични преживявания, които те оглеждат във визуалните си произведения.

За да се улесни дискусията в клас, от интервютата са извадени ключови изказвания и основните послания в тях са подчертани. Всяко интервю е придружено от 5 въпроса, свързани с основните послания. Те могат да се използват като примери за започване на дискусия с учениците. Някои от повдигнатите въпроси може да изискват допълнителни по-задълбочени проучвания. Ето защо на последната страница. има списък с допълнителни ресурси и полезни връзки.

EP-156086 – Изложба „Art in Democracy“: Франсоаз Шейн

ворбие: <https://art-collection.europarl.europa.eu/bg/collections/ideoglyphe-europeen/>

ИНТЕРВЮ:

https://multimedia.europarl.europa.eu/en/video/art-in-democracy-exhibition_EP156086

Ключови думи, използвани във видеоматериала:

*„Липсваше ми **езиковото многообразие**, липсваше ми дори налудничавата ни **европейска история**, още повече че аз не съм францужойка, може би съм белгийка, но пък няхмах усещането, че съм италианка, полякиня или испанка. **Бях всичко това едновременно**“.*

*„Беше ми много интересно да почувствам през 1989 г. [когато СССР се разпадна], че Европа, както казах, не е просто Франция, Германия и Полша. **Не, Европа всъщност са хората, които се движат и създават по един специфичен начин други несъзнателни територии.**“*

*„Мисля, че **демокрацията е единственият начин да бъдем, както като хора, така и като континент**. В условията на демокрация всички, вие и аз, можем да изразим това, което мислим. **Имаме право на мнение и право на изразяване**. Разбира се, когато много хора имат право на изразяване, нещата се усложняват, но това е единственият възможен политически път за Европа. Имам предвид, че демокрацията е единственият път, няма друг.“*

*„И никога **не трябва да забравяме, че Европа всъщност е създадена, за да защити и създаде един огромен континент**. Ние сме 450 милиона души и като се съотнесем към другите суперсили, като Америка, Русия и Китай, е ясно, че самото съществуване на Европа е от ключово значение. Мисля, че ако хората не разбират това, те трябва да са слепи. **Трябва да бъдем заедно, няма какво повече да се каже.**“*

Въпроси за обсъждане в клас:

1. Как разбирате твърдението на Франсоаз Шейн „Бях всичко това едновременно“?
2. Какво иска да каже художничката с „хората се движат и създават нови територии“?
3. Каква роля играе свободата на изразяване в Европа според художничката?
4. Защо е създаден Европейският съюз? Сравнете гледната точка на Франсоаз Шейн с историческите събития.
5. Защо художничката изтъква значението на „заедността“ като единствената възможност за Европа?

EP-156094 – Изложба „Art in Democracy“: Хана КОЛИНС

ворбие: <https://art-collection.europarl.europa.eu/bg/collections/%d1%81%d0%b8%d0%bb%d0%b0%d1%82%d0%b0-%d0%b5-%d1%82%d1%80%d1%83%d0%b4-%d1%82%d1%80%d1%83%d0%b4%d1%8a%d1%82-%d0%b5-%d1%81%d0%b8%d0%bb%d0%b0-%d0%b4%d0%b8%d0%bf%d1%82%d0%b8%d1%85/>

ИНТЕРВЮ:

https://multimedia.europarl.europa.eu/en/video/art-in-democracy-exhibition_EP156094

Ключови думи, използвани във видеоматериала:

*„Мисля, че мястото ми винаги е било да говоря за **властта и да бъда част от системите, които насърчават това говорене.** Работата ми трябва да е свързана с това, трябва да дава на хората власт или със сигурност да ни дава пространство да мислим и да гледаме, и така да Ви кара да вземате решения. Произведенията ми не казват какво да мислите.“*

*„Перуката, която е дълга, е перука на **съдия** [...], а късата, къдрава перука е перука на **адвокат.** Човекът, който **говори на властта**, и човекът, който **произнася присъда**“.*

*„Абсолютно вярвам в **гласуването.** Абсолютно вярвам в **Парламента.** Мисля, че като се имат предвид другите системи, които наблюдаваме, **имаме много, много голям късмет да можем да гласуваме и да имаме Парламент и трябва да ги подкрепяме** с всички средства, с които разполагаме, чрез нашата **работа**, чрез **протест**, чрез **гласуване**, по всички начини трябва да **говорим за обществото и да допринасяме за обществото, в което се живеем.**“*

Въпроси за обсъждане в клас:

1. Какво е разбирането на Хана Колинс за властта, системите и отделните хора? Какви са техните отношения, какви са техните права и задължения?
2. Каква власт имат хората, живеещи в условия на демокрация?
3. По какъв начин съдията и адвокатът, изобразени в тези произведения на изкуството, представляват властта, за която говори художничката?
4. Можете ли да помислите за други начини, различни от гласуване и протести, чрез които хората могат да допринесат за обществото, в което живеем? Какъв е Вашият собствен принос?
5. Защо според Хана Колинс Парламентът е толкова важен? Защо смятате, че по-специално Европейският парламент е важен за европейската демокрация?

EP-156092 – Изложба „Art in Democracy“: Костас Мандзалос (two/four/two)

ворбие: <https://art-collection.europarl.europa.eu/bg/collections/medicijnkastje/>

ИНТЕРВЮ:

https://multimedia.europarl.europa.eu/en/video/art-in-democracy-exhibition_EP156092

Ключови думи, използвани във видеоматериала:

„Въпреки това, подобно на демокрацията, [нашето общество] се стреми да даде власт на хората и се характеризира с признаването на равенството на мненията и гласовете“.

„В много случаи работата ни през последните 10 – 15 години включва процес, при който художественият обект се превръща в поредица от интерактивни събития, даващи възможност на публиката да участва и да си взаимодейства.“

„Очевидно е, че съвременната художествена практика през 21-ви век е възприела напълно нов подход към социалните и политическите въпроси [...]“

„През 21-ви век има обща криза, засягаща различни институции.“

„Всеки един от нас носи отговорност за тази планета, така че какво ще е нейното бъдеще и дали тя ще продължи да съществуване са наша отговорност. Ние сме народите на Европа, политиците, парламентаристите и лидерите.“

„В крайна сметка ръката и главата няма да могат да постигнат разбирателство, ако не им посреднички сърцето.“

Въпроси за обсъждане в клас:

1. Какво е разбирането за демокрацията, изразено от твореца в това интервю?
2. Какви предимства виждате в произведенията на изкуството, които позволяват на публиката активно да участва и да си взаимодейства? Познати ли са ви примери за интерактивни произведения на изкуството, които са оказали въздействие върху публиката? Опитайте се да намерите примери и да обсъдите въздействието им върху обществото.
3. За кои нови подходи в съвременната художествена практика говори творецът? Какво е значението на това за съвременната европейска демокрация?
4. До каква степен се чувствате отговорен (а) за този континент и неговото бъдеще? Какви активни действия можете да предприемете, за да го защитите, и какво могат да направят хората на изкуството и политиците?
5. Какво има предвид Костас Мандзалос, когато провижда сърцето на хората като медиатор? Каква роля играе изкуството в този контекст?

EP-156090 – Изложба „Art in Democracy“: Юп Ван Лийсхаут

ворбие: <https://art-collection.europarl.europa.eu/bg/collections/medicijnkastje/>

ИНТЕРВЮ:

https://multimedia.europarl.europa.eu/en/video/art-in-democracy-exhibition_EP156090

Ключови думи, използвани във видеоматериала:

*„Да бъдеш творец винаги е трудно [...] Това е нещо, за което **наистина трябва много да се бориш**, но тази борба, тази битка е именно това, което ме привлича, това, което прави интересно да си творец.“*

*„Не винаги е лесно да си **творец от търговска гледна, защото изкуството не е нещо, от което те се нуждаят**, не е като да речем ножчета за бръснене, хляб или вино“.*

„Мисля, че демокрацията също така трябва да се вгледа сама в себе си.“

„Мисля, че е важно също така наистина да се върнем към основните ценности на демокрацията: равенство, свобода на изразяване, свобода на образованието, равни шансове за всички [...]“

*„Вярвам, че **ако искате гласът ви да бъде чул в този свят, трябва да имате силен глас**. Глас като този на моята страна – Нидерландия, е много слаб, но **като обединена Европа, ние сме голяма група от хора, която може мъничко да промени света**.“*

Въпроси за обсъждане в клас:

1. Какво е разбирането на твореца за неговата професия?
2. Какво е мнението Ви за необходимостта от изкуство, особено в демократичните общества?
3. Как тълкувате казаното от Юп Ван Лийсхаут, че „демокрацията трябва да се вгледа сама в себе си“?
4. Кои според Вас са основните демократични ценности? Съгласни ли сте с изброените от твореца демократични ценности? Защо е важно да се опираме на основни демократични ценности?
5. Какво е разбирането на твореца за „силен глас“? В каква степен обединена Европа може да превърне света в по-добро място?

EP-156088 – Изложба „Art in Democracy“: Рут Бианко

ворбие: <https://art-collection.europarl.europa.eu/bg/collections/lines-of-migration/>

ИНТЕРВЮ:

https://multimedia.europarl.europa.eu/en/video/art-in-democracy-exhibition_EP156088

Ключови думи, използвани във видеоматериала:

„[...] изразното ми средство в тази работа е колажът. [...] Намирам паралел между него и множествеността на съвременния живот, която се дължи на нашата мултикултурна среда.“

„[...] миграцията обаче не се свежда само до пресичане на граници, а по-скоро до това как помиряваме космоса, как помиряваме света, как създаваме пространства, в които да съжителстваме с нашите различия, особено в нашата все по-мултикултурна среда и споделени проблеми.“

„Паралелът между моята работа и демокрацията е в свързаността, която поддържа и двете.“

„Бих казал, че виждам Европейския парламент като защитник на нашата европейска демокрация.“

„Изкуството има уникален начин да предава послания.“

Въпроси за обсъждане в клас:

1. За Рут Бианко техниката на колажа създава паралел с „множествеността на съвременния живот, която се дължи на нашата мултикултурна среда.“ Какво ни казва художничката с тази фраза?
2. До каква степен сте съгласен(а) с Рут Бианко, че „миграцията не се свежда само до пресичане на граници“?
3. Тя казва, че „паралелът между моята работа и демокрацията е в свързаността, която поддържа и двете“. Смятате ли, че има връзка между миграция и свързаност?
4. Как Европейският парламент защитава европейската демокрация?
5. До каква степен произведенията на изкуството могат да предават послания? Могат ли произведенията на изкуството да въздействат върху нашето общество? Можете ли да дадете примери?

Част 3

План на урока

Откриване на демокрацията във и чрез изкуството

Цел: да се помогне на учениците да осмислят понятието демокрация и значение му за обществото. Въз основа на творби от изложбата и художествени дейности, посветени на различни аспекти на демокрацията, те ще вникнат по-добре в значението на понятието демокрация.

Продължителност: 3 – 6 седмици – в зависимост от броя учебни занимания на седмица (45 – 60 минути всяко) и от необходимостта от по-задълбочено разглеждане на отделни теми

Възраст: между 16 и 18 години

Материали:

- достъп до онлайн галерията с колекцията на Европейския парламент от произведения на изкуството и информационни материали за изложбата „Изкуство и демокрация“
- художествени пособия (хартия, материали за рисуване, бои, четки, рециклирани материали и др.)
- достъп до компютър или таблет за справки (по избор)
- изложбени пана или пространства за излагане на произведения на изкуството

Процедура:

Целта на първия урок е да се зададе темата и да се постави началото. Подходът в следващите часове може да бъде различен в зависимост от условията на преподаване и учене.

Урок 1

- Обмен на идеи относно демокрацията и свързаните с нея ценности
  - Започнете урока с дискусия за демокрацията, за да привлечете вниманието на учениците към темата. Задавайте въпроси като: „Какво представлява демокрацията?“, „Защо е важна за обществото?“, „С какво се характеризира демократичната система?“, „Какви опасности крие недемократичното общество?“ и записвайте отговорите на дъската.
  - Дайте възможност на учениците да чуят или да видят някои от онлайн интервютата с творците. След това учениците следва да ги обсъдят и да направят сравнение със своите идеи, записани преди това на дъската.
  - Насоки за педагогическата употреба на интервютата може да намерите в **Част 2** на педагогическия комплект.
<https://art-collection.europarl.europa.eu/en/spotlights/>
- Представяне на изложбата „Art in Democracy“ (15 – 20 минути)
  - Направете връзка между събраните отговори на учениците и изложбата, организирана от Европейския парламент с избрани произведения от колекцията за съвременно изкуство. Изложбата е публикувана на създаден за целта уебсайт:
<https://art-collection.europarl.europa.eu/bg/exhibitions/art-in-democracy/>
  - Представете заглавието и темите, по които са групирани произведенията на изкуството:
Art in Democracy
Борбата за демократичните ценности през погледа на съвременните европейски творци
    1. Европейски съюз. Проектът за изграждане на Европа. Демокрацията и нейните правила
    2. Гражданска и политическа ангажираност.
    3. Отношенията на гражданите с публичната администрация и правосъдието

4. Рискове и опасности за демокрацията. Съпротива на гражданското общество срещу потисничеството
  5. Средствата за масово осведомяване и демокрацията
  6. Демокрацията и промените в градската среда
  7. Демократизация на изкуството
- Помолете учениците да прочетат въведението към всяка тема, публикувано на уебсайта. След това нека изберат 4 – 5 теми (в зависимост от броя на учениците в класа), които според тях са най-силно свързани с демокрацията и по които биха искали да работят в следващите часове. По време на този процес учениците трябва да изразят виждането си по въпроси, свързани с демокрацията, и да изберат с мнозинство предпочитаните от тях теми като клас.

Следващи уроци

Работа в групи

Стъпка 1 – избор на тема

- Разположете толкова маси, колкото са темите, и поставете на всяка маса по един лист картон с различен цвят за всяка тема. Помолете учениците да се преместят на съответната маса в зависимост от темата, по която биха искали да работят. Нека се групират така, че във всяка група да има приблизително еднакъв брой ученици. Може да се наложи някои ученици да направят компромис, което също е важен аспект на демократичното вземане на решения.

Стъпка 2 – избор на произведение

- След като учениците са заели местата си, нека разгледат произведенията на изкуството, избрани за тяхната тема. Те трябва да ги обсъдят и да изберат едно, върху което да се съсредоточат.
- Трябва да получат разпечатана версия на избраната от тях творба, да я залепят на голям картонен лист и да отбележат основните причини, поради които са избрали точно тази творба. Целта е да проследят процесите на вземане на решения по време на работата си в групи и накрая да ги представят пред целия клас.

Практическа работа

Стъпка 1 – анализ

- Помолете учениците да анализират избраното от тях произведение на изкуството от практическа гледна точка: те трябва да изберат визуални елементи и с молив или пастели да ги пресъздадат в по-голям размер на отделен лист за рисуване. Ако на разположение има шрайбпроектор, той може да помогне за очертаване на контурите на оригинала върху хартията за рисуване.
- Отделянето и уголемяването на детайли придава друго измерение на съществуващото произведение на изкуството – ново визуално преживяване, което носи нови прозрения: скрити до този момент детайли стават по-ясни.

Стъпка 2 – тълкуване

В следваща стъпка учениците трябва да създадат свои произведения на изкуството като свое визуално тълкуване на оригиналната творба. Те може да използват елементи от оригинала и да ги доразвият. Това може да се направи чрез избор на различни техники като рисуване, боядисване, колаж, снимки, кратки видеа, малки инсталации. Целта е всеки да намери свое собствено определение на демокрацията и свързаните с нея ценности. В раздел 2 на педагогическия комплект, в „кът на учителя“, под всяко произведение на изкуството може да се намерят различни идеи за тълкуване на творбите.

Заклучителна част

Учениците представят пред класа резултатите от работата си в групата. След всяко представяне трябва да се предвиди време за отговор на въпроси, задавани от другите групи.

В зависимост от интензивността на обсъжданията може да е необходимо да се проведе още един урок, за да може работата на всички групи да получи заслуженото внимание.

По избор

Може да обмените идеи с учители по други предмети, за да приложите по-задълбочен подход към общата тема, като включите в часовете по изкуство и въпроси, разглеждани в други часове, като например по история или социални науки.

Планът на урока би могъл да послужи и за работа по проект с мултидисциплинарен подход.

Един или двама ученици може да бъдат определени за наблюдатели на целия процес. Подобно на журналистите те биха могли да подготвят визуално представяне на своите наблюдения – до каква степен работата в класната стая е била успешна и какво са научили учениците за демокрацията.

Резултатът може да бъде споделен и с по-широка аудитория, напр. на уебсайт или бюлетин на училището и др.

Предложения за подходящи творби от изложбата

Джон Гуди Линч (*1946)

Нидерландия

Пленарната зала в Страсбург, 1987

Маслени бои върху панел

96 x 194 cm

Отделяне и уголемяване на детайли – тези нови изображения, гледани самостоятелно, предизвикват у зрителя различен ефект и променят представата му за изобразената пленарна сесия.

Възможни последващи действия:

Пример 1:

Съберете снимки на истинска пленарна сесия на Европейския парламент в Страсбург.

Учениците може да направят същото упражнение например със снимка 3 – да отделят и уголемят някои от лицата на снимката. Сравнете тези лица с изобразените на картината. Какво показват всички тези изображения за демокрацията и демократичните процеси?

Пример 2:

Съберете изображения на различни европейски национални парламенти, например тези по-долу.

Австрийският парламент

Белгия – Фламандският парламент

Белгийският парламент

Българският парламент

Чешкият парламент

Германският парламент

- Сравнете снимките (архитектура, разпределение на местата, национални символи и др.) и ги свържете с демократичните процедури при вземането на политически решения.
- Направете колаж или плакат, представящ вашите заключения, или
- създайте модел с нова парламентарна структура, която насърчава демократичното вземане на решения.

Пример 3:

Направете карикатура или плакат с конкретно послание:

- Изберете актуална политическа тема, като например изкуствения интелект, и си представете какво мислят или говорят изобразените лица по тази тема.
- Бихте могли да свържете всичко това с по-задълбочена дискусия относно поп-арт. Рой Лихтенщайн например е представител на това художествено движение.
- Може да намерите и други примери в историята на изкуството.

Нека изкуството говори

Още творби, които може да са подходящи за описаното по-горе практическо упражнение

Анна Баумгарт (*1966)

Полша

Стена [ансамбъл от 5 скулптури], 2008

Акрилна смола и акрилна боя,

123 cm

Рут Бианко (*1954)

Малта

Lines of Migration, 2020

Колажен диптих — монтаж върху ръчно изработена хартия, Размерите на общата композиция, включително рамката, са 160 cm x 250 cm

Flo Kasearu (*1985)

Естония

Fears of a Museum Director, 2014

Молив върху хартия,
650 x 500 mm (всяка рисунка)

Допълнителни източници

EU

- <https://together.europarl.europa.eu/bg/>
- <https://youth.europarl.europa.eu/bg/home.html>
- <https://what-europe-does-for-me.eu/bg/home>
https://www.europarl.europa.eu/infographic/legislative-procedure/index_bg.html

Teaching of Art and Democracy

- <https://www.living-democracy.com/>
- https://learning-corner.learning.europa.eu/index_bg
- A short guide to the EU - downloadable pdf
- https://learning-corner.learning.europa.eu/learning-materials/short-guide-eu_bg
- <https://www.coe.int/en/web/reference-framework-of-competences-for-democratic-culture>
- <Democracy is yours> animated video, Anne Frank House
<https://www.youtube.com/watch?v=C4YwdbR2fl8>
- Art of Democracy Festival on Tour in Graz, Austria 2022
<https://artofdemocracy.eu/>
- Ted talk playlist < Why is art important to democracy >
https://www.ted.com/playlists/733/why_art_is_important_to_democracy
From this playlist:
The good and the bad government - Lorenzetti's frescos in the Siena town hall
https://www.ted.com/talks/anthony_d_romero_this_is_what_democracy_looks_like?referrer=playlist-why_art_is_important_to_democracy&autoplay=true
- Interview - With Klaus Staeck, Artist and Publisher
<https://www.dw.com/en/activist-artist-klaus-staeck-still-provokes-at-80/a-42518822>
- Disney Parks | How-To Draw Cartoons Series
<https://www.youtube.com/playlist?list=PLflf8xbnbx65Z2oa2F9uqKZxJJn-4Nynr>

References to Art History

- *The Allegory of Good and Bad Government*, in Siena's Palazzo Pubblico 1338-1339, Ambrogio Lorenzetti
- *David*, 1501-1504, Michelangelo Buonarroti
- *Liberty Leading the People*, 1830, Eugène Delacroix
- *Nie wieder Krieg!*, (*Never again War!*), 1924, Käthe Kollwitz, Poster, Chalk and brush lithograph
- *Und Neues Leben Blüht aus den Ruinen* (*And New Life Blooms from the Ruins*), 1980, Klaus Staeck
- *Guernica*, 1937, Pablo Picasso
- *Dove*, 1949, Pablo Picasso
- *Demokratie ist lustig* (*Democracy Is Merry*), 1973, Joseph Beuys
- *Get off your rat's ass and VOTE!*, 2006, Banksy

ЗАЕДНО ЗА ДЕМОКРАЦИЯ

Включете се в

Заедно за ЕС

Европейски
парламент